

Kvinderne i Junbesi

I september måned 2000 boede jeg i 10 dage i Junbesi, Solu-Khumbu District i Nepal. Et land der er geografisk 4 gange større end Danmark og der bor ca. 25 mill. mennesker. Landet er fattigt på ressourcer, men rigt på naturoplevelser. Befolkningen lever under fattigdomsgrænsen og beboes af 30-40 etniske minoriteter med hvert sit sprog. Befolkningsgruppen vi hovedsagelig beskæftiger os med hedder Sherpa og er af tibetansk afstamning. Det er et fantastisk folk præget af den tibetanske kultur. De er hårdføre, ukuelige, varme, glade og særdeles åbne mennesker. Som buddhister lever de i dyb respekt for den omgivende natur. De må ikke slå noget levende væsen ihjel, og er logisk nok vegetarer. Samtidig er de nysgerrige, pågående og utrolig gæstfrie, hvilket vi nød stor fordel af under vores ophold.

En anden etnisk gruppe, som lever i disse egne er Khami. De er ikke så dominerende som Sherpaer, og er lavere placeret i kastesystemet.

Formålet med dette besøg var - udover at gense vore nepalesiske venner - at kortlægge indbyggernes behov for forandringer mhp. etablering af et bæredygtigt samfund. Jeg iværksatte et kvindemøde foranlediget af en workshop, vi kort forinden havde arrangeret i landsbyen. Denne workshop havde stimuleret kvinderne til at ville i gang med nye aktiviteter, som kunne forbedre deres levevilkår i samfundet. Forinden havde jeg interviewet 15 kvinder i deres hjem med en lokal ung pige som engelsktalende tolk. Mine spørgsmål til kvinderne handlede om familieliv, kønsroller, opdragelse af drenge og piger, børneernæring samt sundhed og familieplanlægning. Min undersøgelse er ikke repræsentativ pga det lille antal kvinder, men tegner alligevel et typisk billede af denne befolkningsgruppe. Der er andre etniske grupper i andre områder af Nepal, som lever ganske anderledes på godt og på ondt.

Ægteskab og børnetal:

De adspurgte 15 kvinder er i alderen fra 20-45 med jævn spredning på de 3 år-tier. De fleste indgik ægteskab mellem 18 og 22år. Alle lever med den samme mand, undtagen én kvinde, som er enke. De 12 af kvinderne havde indgået et arrangeret ægteskab, dvs. at deres forældre havde fundet en passende ægtefælle. Dette skal ikke forveksles med tvangsægteskab; kvinderne kunne til enhver tid nedlægge veto! De resterende tre kvinder indgik "love-marriage", som de selv kalder det. Alle kvinderne blev spontant gravide indenfor de første par år af ægteskabet, og ingen havde spekuleret på at udskyde det første barns komme, selv om det havde været muligt! Det fremgår klart, at de ældste kvinder har fået flest børn. Kvinderne i fyrrene har 5-10 børn, kvinderne i tyverne 1-3 børn. Det kan der jo være flere grunde til! De yngre kvinder har endnu ikke fået de ønskede børn - selv om de siger, at de ikke vil have flere børn. Adgangen til antikonception er blevet lettere, og det er blevet mere almindeligt at benytte denne mulighed hos de yngre mødre. Adspurgt hvor mange børn kvinderne synes det er ideelt at have, ønskede kun én kvinde færre børn end dem, hun havde fået. Jeg tror, at spørgsmålet har været for absurd at svare på, for selvfølgelig ville de da helst have alle de børn, de havde fået! Børn i Nepal er en værdifuld ressource for forældrene at have, da det er den eneste forsørgelse de har som gamle. Den yngre generation med 2-3 børn vil derimod ikke have flere. Disse kvinder

tænker måske anderledes end deres ældre medsøstre, og har også ønsker og behov udover moderskabet. Én af kvinderne sagde, at hun ønskede tid og frihed til at lære noget! Økonomien kan også spille en rolle, hvor børn i Nepal i stigende grad betyder øgede udgifter til f.eks. tøj, sko, skolegang og senere uddannelse - i takt med den generelle udvikling.

Opdragelse af drenge/piger:

Mødrene blev herefter stillet spørgsmål vedrørende forskel i opdragelsen af drenge og piger og forskellige roller hos forældrene i forhold til opdragelse. Grunden til min interesse i dette emne var en forudfattet mening om, at der selvfølgelig er forskel i opdragelse af de to køn. Drengene skal skabe en indkomst og pigerne skal bare giftes og have børn! For en generation siden var der flest drenge, der fik skolegang, da det var en prioritering at investere uddannelse i drengene. I dag modtager næsten alle børn i denne egn undervisning. I yderzonen kan der være problemer med at sende små børn i skole pga. for store afstande eller uvejsomhed. Visse steder i Nepal findes der overhovedet ingen skoler, eller også er der så stor fattigdom, alle ressourcer skal bruges umiddelbart til overlevelse.

Ikke én af de adspurgte mødre mente, at der var forskel i måden at opdrage henholdsvis drenge og piger på. Børnene havde pligter hjemme efter deres alder og ikke efter deres køn. De små børn var fritaget indtil 7-års alderen, derefter fik de pligter og ansvar i takt med deres alder. Pligterne er typisk madlavning, tøjvask, søskende-pasning, dyrepasning og jorddyrkning. Børn over 15 år deltager i beslutninger i familien, ex større indkøb, dyrkning af afgrøder og dyrehold. I én familie havde teen-age-datteren større kompetence end teen-age-sønnen, fordi hun var mere fornuftig!!

Det er i øvrigt en nødvendighed at drenge lærer at lave mad, da både en mor eller far kan være væk i dagevis pga. større indkøb, lægebesøg eller besøg hos en slægtning. Afstandene i Nepal til de forskellige faciliteter er store og tidsrøvende, da de for det meste aflægges til fods. Folk i disse bjergegne bruger i øvrigt ikke tid på løb, jogging og gymnastik!

Det er mødrene, der hovedsagelig tager sig af opdragelsen og bestemmer mest omkring børnene - vel sagtens også af nødvendighed, da faren ofte er væk i længere tid ad gangen. Mange af mændene har periodevis arbejde som bærere eller guider på turisttrek, som i reglen varer 2 - 6 uger. Andre er beskæftiget med at bringe varer fra lavlandet til de højere liggende landsbyer og til hoteller. Men når han er hjemme er der tilsyneladende en ligelig fordeling. Det lyder jo næsten for godt til at være sandt; men jeg har ved selvsyn konstateret en tæt relation imellem fædre og deres børn samt omsorgsydelser fra far til barn. Sanktioner i opdragelsen er korporlig afstraffelse til både små og store, hvilket hovedsageligt udføres af mødrene. I to af familierne havde man aldrig slået sine børn.

Kønsroller:

Tre af de adspurgte kvinder havde gået i skole i henholdsvis 3, 4 og 7 år. Resten er sandsynligvis analfabeter. Deres ægtefæller var mest beskæftiget med sæsonarbejde såsom trekking, landarbejde og byggeri. Dvs. en meget uregelmæssig indkomst. Enkelte

var hotelejerne sammen med hustruen og havde en mere sikker indkomst. Mange af disse mænd er også analfabeter. Én ægtemand passede dog biblioteket og kunne læse, tale og forstå lidt engelsk. Én anden ægtemand producerede ost.

Kvinderne blev spurgt om magt- og arbejdsfordeling omkring økonomi, madlavning, omsorgsopgaver, rengøring, vedligeholdelse, dyrepasning og grønsagsdyrkning.

På grund af mændenes hyppige fravær udførte kvinderne hovedparten af de nævnte opgaver, på nær reparation og vedligeholdelse. Alle kvinderne på nær to arbejdede hjemme eller passede deres egen lodge. De to med udearbejde havde husassistent-opgaver i andres hjem; de var Khamier. Jeg tror ikke disse familier adskiller sig fra de fleste danske familier i den henseende. Jeg tror til gengæld, at Sherpa-kvinderne har rimelig meget magt i forhold til den kultur vi almindeligvis bliver præsenteret for i den tredje verden. Mændene tjener de fleste penge, men det er kvinderne der administrerer dem. I det hele taget er det mit indtryk, at kvinderne er særdeles respekterede i denne kultur. Dette har jeg fået bekræftet også på mine tidligere rejser til Nepal.

Jeg har nævnt, at to kvinder arbejdede ude; men det betyder ikke at de andre ikke har en indkomst. Tre kvinder driver hotel/lodge sammen med manden (når han er hjemme). Syv kvinder har lidt ekstra indtægt ved salg af mælk, korn og kartofler. Derudover producerer enhver Sherpani med respekt for sig selv chhang (hjemmebrygget øl) og rakshi (brændevin). Nepaleserne drikker meget alkohol, og der eksisterer en del alkoholiserede familier.

Uddannelse / livskvalitet:

Jeg har tidligere nævnt kvindernes skolekundskaber eller mangel på samme. Adspurgt ønskede 13 af de 15 kvinder at lære at læse og skrive Nepali - primært for at kunne hjælpe børnene med skolearbejdet. Desuden at kunne tale og forstå lidt engelsk for at kunne betjene turisterne.

De fik alle stillet det store spørgsmål, om de var tilfredse med deres liv! Elleve af kvinderne svarede uden tøven JA. To svarede NEJ; den ene fik bank af sin alkoholiserede mand, den anden ønskede mere frihed fra forpligtelserne med hjem og børn. To vidste ikke! Årsager til manglende tilfredshed var mangel på uddannelse, penge og frihed. Senere i kvinde-workshoppen blev der etableret 4 kvindegrupper, som skulle iværksætte: 1) uddannelse for kvinder, 2) øge kendskabet til dyrkning af nye afgrøder, 3) at genlære at sy og strikke, 4) at forbedre health-post mhp. forebyggelse af sygdomme og svangrekontrol. Tre af grupperne er i skrivende stund allerede i gang med projektet.

Sundhed / sygdom:

Alle de adspurgte kvinder kendte til prævention og brugte det rent faktisk. Det drejer sig om P-piller og Depo-provera. Hos to kvinder var manden steriliseret. Medicinen får de på Health-post'en, som ligger i samme landsby - og den er gratis!

Der er ingen undersøgelser eller vejledning i graviditeten med mindre mødrene bliver syge. Da er tilbuddet også meget begrænset, idet "stationen" til daglig betjenes af en mand med en uddannelse svarende til en sygehjælper.

For fødslerne gælder det samme: To kvinder fødte deres børn alene. Fem kvinder havde udelukkende hjælp af deres ægtefælle med lige så meget erfaring som en almindelig dansk ægtemand. Fire fik bistand af deres autodidakte svigermødre. Én kvinde fødte med sin søster som hjælper. To fik bistand af en "doktor", men omstændighederne her omkring blev ikke klarlagt.

Sygdom hos børnene havde der ikke været meget af; til gengæld var der 6 døde børn i alt hos de adspurgte kvinder. De 3 af børnene var døde i fødslen (ingen af disse kvinder havde haft professionel fødselshjælp!). De 3 øvrige børn var døde 15 dage, 2 mdr og 6 mdr gamle af ukendte årsager. I min egen lille statistik giver det en spædbarnsdødelighed på ca. 15 %!

Alle kvinderne har ammet deres børn fra 9 mdr til 4 år. De fleste i ca. 2 år. Alle mødre begynder allerede fra 1 - 3 mdr alderen at give deres børn tilskud i form af en smule hvede og ris. To børn fik komælktilskud fra 4 mdr og et barn fra 6 mdr. pga for lidt modernmælk. Denne vejledning blev givet af "doktoren". Ellers får mødre ingen vejledning og rådgivning i sundhedspleje. Der er kun svigermor og andre erfarne kvinder til rådighed. (Grunden til, at det er svigermor og ikke mor, er den, at kvinderne flytter til mandens hjemstavn, når hun bliver gift; og i Nepal kan man ikke lige tage telefonen og ringe efter sin mor!) Ti af kvinderne nævner, at de overhovedet ingen vejledning fik, da de fødte deres første barn.

To af de adspurgte mødre mente ikke, at deres børn altid fik mad nok. De viste sult og voksede ikke nok! (sandsynligvis pga. fattigdom!)

Alle kvinderne mener, at deres børns mad er sund nok. Der var dog ét forældrepar, der mente, at føden generelt var for ensidig. En anden mor ville gerne kunne give sit barn mælk hver dag og ind imellem kød. Børnene er jo selvfølgelig vegetarer som de voksne; de spiser til daglig ris og linser. Hyppigt kartofler, grønsager (herunder bønner). Sjældnere får de mælk, æg, ost og kød. (de må gerne spise kød, hvis andre har slagtet dyret!) Ét barn fik overhovedet ikke mælk om vinteren.

Ud fra mit kendskab til børneernæring mener jeg, at de må have vanskeligheder med at dække kaloriebehovet hos børnene. Efter amme-perioden, som heldigvis er lang, får børnene hverken kød, æg eller mælkeprodukter daglig, og især hos de små børn er det tvivlsomt, om de får fedt og proteiner nok. Børnene er små efter alderen (det er de voksne dog også) og der er ingen fedmeproblemer!

Men de er relativt sunde og raske - måske lidt hyppigere snottede end danske børn. De interviewede kvinder havde jo heller ikke haft alvorligt syge børn. Børnene får i øvrigt de samme vaccinationer som de danske børn.

Det har været utrolig givende og livsbekræftende at være i kontakt med disse kvinder. Jeg har tilladt mig at stille spørgsmål af meget privat karakter, og deres åbenhed og fortrolighed til en fremmed har gjort mig eftertænksom! Kunne man føle sig tvunget til at blotlægge sit liv til en tilfældigt forbipasserende, blot fordi man var fattig! Eller var det noget særligt, at en kvinde "udefra" var oprigtig interesseret i, hvordan man levede sit liv, og hvad man mente om de store spørgsmål, som kan stilles hertil! Det var tydeligt, at min færden i landsbyen hurtigt blev kendt viden omkring, og kvinderne udvekslede "oplevelsen" med hinanden. Nogle af kvinderne bad selv om at blive interviewet og forberedte besøget med thebrygning og rene tæpper på stolene. Det har uden tvivl også haft stor betydning, at min tolk var en lokal vellidt pige.

Undersøgelsen er ikke repræsentativ; der er for mange usikkerhedsmomenter. Dels en ikke særlig sprogkyndig tolk, dels var nogle af mine spørgsmål for upræcise, dels har nogle kvinder måske svaret i overensstemmelse med, hvad jeg mon ønskede, og endelig er antallet af adspurgte alt for få. Men ud fra mit kendskab til Sherpa-folket i øvrigt efter tidligere rejser og personlige venskaber, mener jeg, at de tegner et typisk billede af en kultur i Nepal, som er i forandring under indflydelse af den teknologisk udviklede verden udenfor - på godt og på ondt!